

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА ПРИКЛАДІ РЕГІОНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Є.Р.Бенькович

старший викладач,

Т.А.Холошня

старший викладач

Західнодонбаського інституту економіки і управління

У статті розглядаються деякі аспекти впровадження кредитно-модульної системи в навчальний процес: плановані переваги, можливі наслідки й проблеми, з якими зіштовхуються викладачі та студенти. На думку авторів, основною проблемою впровадження кредитно-модульної системи залишається забезпечення якості навчання, а також відсутність єдиних критеріїв оцінювання та контролю знань, умінь і навичок студентів.

Ключові слова: кредитно-модульна система, навчальний процес, критерії оцінювання.

Необхідність модернізації освітніх систем пов'язана з процесами глобалізації та інтеграції України у європейську та світову спільноту. Тенденція інтенсифікації життєдіяльності, виникнення нових реалій ринку праці потребують розробки сучасних освітніх моделей професійної підготовки фахівців, здатних забезпечити сталий розвиток суспільства.

У матеріалах до доповіді Міністра освіти й науки України на підсумковій колегії Міністерства в березні 2007 р. відзначалося наступне: "Необхідно зазначити, що єдиний освітній простір Європи перебуває в постійному розвитку. Зокрема, про це йшлося на останньому засіданні групи супроводу, що відбулося наприкінці вересня 2006 р. в рамках семінару «Болонський процес у глобальному вимірі». На цьому засіданні зазначалося, що з огляду на різноманітність національних систем освіти, диференціацію їх цілей та завдань, основною метою є збереження національної ідентичності освітніх просторів усупереч їхній тотальній глобалізації. Отже, є домовленості між країнами, які підписали Болонську декларацію, є план спільних дій. Однак багато матеріалів, що друкуються в пресі або оприлюднюються в Інтернеті, мають дискусійний або рекомендаційний характер, тому користуватися можна тільки офіційними документами відповідних міжнародних органів. При цьому діяти треба вкрай виважено, аби

модернізація вищої освіти не перетворилася на її руйнацію" [4].

Із цими зауваженнями нам важко не погодитися. У підтвердженні цьому Л.Гурч у своїй статті "Мобільність студентів та професорсько-викладацького складу як фактор підвищення конкурентоспроможності вищої освіти України в європейському просторі" пише: "Орієнтація на Болонський процес не має призводити до надмірної перебудови вітчизняної системи освіти. Навпаки, її стан потрібно глибоко осмислити, порівнявши з європейськими критеріями і стандартами, та визначити можливості вдосконалення на новому етапі. При цьому еволюцію системи освіти не слід відокремлювати від інших сфер суспільства. Вона має розвиватися у гармонійному взаємозв'язку з суспільством у цілому, беручи на себе роль його провідника. На сучасному етапі концепцію реформування вищої освіти слід докорінно переглянути, а також необхідно створити програму послідовного її зближення з європейським освітнім і науковим простором" [1].

Необхідно також зазначити, що економічне зближення з європейськими країнами висуває нові стандарти якості підготовки фахівця [1; 4]. Якісним у наш час може вважатися лише такий навчально-виховний комплекс, який виводить уся молодь на ринок праці з дипломом про

вищу академічну, чи професійну освіту, визнаним у європейських країнах. Важливо відзначити, що вища освіта вже стала майже загальною й без радикальної її модернізації нам не вдасться забезпечити потрібну якість у підготовці фахівця [4].

Вивчаючи основні етапи вступу України до Болонського процесу, ми можемо зазначити свою згоду з умовами введення світових стандартів та планованими перевагами впровадження кредитно-модульної системи (КСМ) в навчальний процес вищого закладу освіти:

- 1) використання системи кредитів, як уніфікацію вимог до навчання в різних університетах, що дає змогу студентів без труднощів переміщатись з одного вузу до іншого, з однієї держави в іншу, обмінюючись науковим потенціалом;
- 2) навчальна програма відповідає бажанням та інтересам студентів – так, окрім дисциплін обов'язкових для навчання, присутні також дисципліни за вибором студента;
- 3) Болонський простір надає студентів можливість міжвузівського й міждержавного обміну, що відкриває нові можливості вивчення національних традицій європейських народів, сприяє покращенню знання іноземних мов, а це в свою чергу впливає на поліпшення міжнародних відносин [3].

Тобто, основні переваги впровадження кредитно-модульної системи у навчальний процес українських вищого закладу освіти наступні: мобільність, демократичність, забезпечення якості. І з цим можна погодитися.

З огляду на сказане, а також спираючись на особистий досвід впровадження кредитно-модульної системи, а також на досвід колег нашого навчального закладу [5], автори статті мають за мету відзначити, не тільки позитивні моменти вищевказаних переваг, але й звернути увагу на їх "зворотній бік".

Мобільність може збільшити ризик відтоку найбільш обдарованої й талановитої молоді в Європу. Цими процесами, наприклад, вже стурбовано Міністерство освіти Росії й має намір вживати дії, щоб призупинити витік молодих фахівців за кордон. На цю проблему слід звернути увагу й в Україні.

Демократичність може обернутися масовими відходами студентів з другого,

третього курсів вищого закладу освіти через недолік самодисципліни самих студентів, або, навпаки, може призвести до затягування навчання на десятиліття. І, як наслідок, держава не доотримає якісних фахівців. З огляду на менталітет вітчизняних студентів, вищевказану демократичність можна назвати перевагою умовно.

І останнє – це забезпечення якості навчання. Цей пункт викликає в нас найбільші побоювання:

- 1) критерії оцінювання й методології всіх форм контролю повинні бути прозорими, зрозумілими й об'єктивними; на наш погляд, для цього необхідно порівняти та оптимізувати кредитно-модульні системи всіх вищих закладів освіти України; при цьому найбільш реальні результати може дати розробка уніфікованих підсумкових тестових завдань по групі обов'язкових дисциплін;
- 2) вимоги до якості викладацького складу необхідно переглядати з урахуванням того, що знання, які отримують студенти, не повинні відрізнятися від того, що чекає випускників вищих закладів освіти при прийомі на роботу; вихід ми бачимо в залученні фахівців-практиків, як це роблять у європейських вищих закладах освіти, де більшість викладачів – це успішно практикуючі фахівці, які одночасно працюють на підприємствах, у банках, лабораторіях та на виробництві.

З огляду на підсумки активного впровадження елементів кредитно-модульної системи у нашому вищому закладі освіти ми виділяємо такі проблеми забезпечення якості навчання:

- 1) незадовільну готовність частини студентів (особливо студентів заочної форми навчання й студентів першого курсу) до навчання з використанням кредитно-модульної системи (основна причина – відсутність у них навичок самостійної роботи);
- 2) наявність проблеми психолого-педагогічного характеру, які

з'явилися при переході до кредитно-модульної системи, коли істотно скорочується час аудиторних занять, не використо-вуються залікові книжки, чітко не позначені строки сесій тощо; (на цьому етапі необхідно враховувати менталітет не тільки студентів, але й їхніх батьків, які ще довго будуть керуватися застарілими правилами організації навчального процесу);

- 3) все вищезгадане повною мірою стосується й студентів заочної форми навчання;
- 4) останнє і найголовніше – необхідність відповідності стандартів якості навчання у вищому закладі освіти із вимогами та стандартами Міністерства освіти.

Рішення вищевказаних проблем ми бачимо у впровадженні нових форм та методів роботи, які в свою чергу поступово змінюють відношення до навчального процесу і студентів, і викладачів.

Особлива увага у кредитно-модульній системі приділяється самостійній роботі студента. На першому етапі викладач допомагає визначити напрямок роботи, а потім виконує функції консультанта, з яким можна обговорювати проміжні підсумки роботи, скорегувати напрямок подальшої діяльності. Таким чином, правильно організована робота дозволяє розкрити творчий потенціал студента, наближає його до дослідницької й професійної діяльності. Однак, при підборі завдань для самостійної роботи, важливо чітко визначити ті навчальні цілі й завдання, які стоять перед студентом.

Дослідження підсумків першого року використання кредитно-модульної системи показало, що близько семидесяти відсотків студентів поставилися до збільшення годин самостійної роботи негативно. Ми пов'язуємо це з тим, що деяка частина викладачів не зазначили для студентів чітких навчальних цілей, неправильно визначили доцільність і трудомісткість завдання, його творчий потенціал. Це призвело до інформаційного перевантаження студентів і різкого скорочення їхнього вільного часу.

В той самий час поява в розкладі занять окремих годин для консультацій та індивідуальної роботи (індивідуально-консультативна робота) дали змогу відкоригувати вищезгадані недоліки. Такий тип занять

дозволив і студентів й і викладачеві більш детально зупинитися на складних і важливих темах курсу, у процесі вивчення предмету провести консультацію й скорегувати навчальну діяльність студента, більш детально розглянути окремі питання, що викликають труднощі у студентів. Цей вид роботи одержав максимальну підтримку як у студентів, так й у викладачів.

При впровадженні у вищому навчальному закладі кредитно-модульної системи викладачі й студенти зіштовхнулися й з новою формою організації навчального процесу. Тепер навчальний рік поділяється на чотири блоки по вісім тижнів. За рахунок такої організації праці підвищується інтенсивність вивчення навчальних дисциплін, але навантаження на окремого студента дещо знижується.

Протягом кожного блоку вивчається невелика група дисциплін, по закінченню яких складаються заліки та іспити. При переході до наступного блоку визначаються нові дисципліни для вивчення. Таким чином студент може щільно займатися проблемами обмеженого числа дисциплін (у середньому п'ять-шість в одному блоці). При цьому досягнення студента оцінюються по сто бальній системі й при певному рейтингу студент одержує можливість отримання "автоматичної" оцінки на заліку або іспиті. Таке положення кредитно-модульної системи підвищує мотивацію до навчання – крім прагнення одержати знання, з'являється елемент змагання, бажання одержати найкращий результат. Крім того, нова система надзвичайно прозора для студента, де для кожного виду навчальної діяльності викладач визначає окремий рейтинг, що в свою чергу дає змогу студентам знати кількість балів, які вони можуть отримати.

Однак, при вивченні думки учасників навчального процесу стало очевидним, що тільки вісімдесятп'ять відсотків викладачів і сімдесят відсотків студентів віднеслися до появи нової системи оцінювання позитивно. Частина викладачів і студентів, що залишилася, пояснюють своє негативне відношення відсутністю єдиної уніфікованої системи нарахування балів. На наш погляд цей аспект має вкрай важливе значення та потребує подальшого дослідження, на нього

необхідно звернути особливу увагу усіх учасників освітнього процесу.

Положення Болонського процесу є результатом цілеспрямованого колективного осмислення об'єктивних соціально-економічних і політичних процесів та взаємодії їх з освітніми системами, які необхідно адаптувати до

сформованої національної системи освіти й виробити стандарти, обов'язкові для роботи всіх вищих закладів освіти України, це відповідатиме інтересам учасників навчального процесу й позитивно сприятиме підвищенню якості освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурч Л. Мобільність студентів та професорсько-викладацького складу як фактор підвищення конкурентоспроможності вищої освіти України в європейському просторі // www.personal.in.ua/article.php?ida=53
2. Козлакова Г., Корсак К. Теоретико-методологічні проблеми забезпечення якості природничої та інженерної освіти // Вища освіта України. – 2005. – № 4.
3. Новікова Л. Соціально-політичні аспекти та перспективи участі України в Болонському процесі // Зб-к наук. праць: Матеріали VIII науково-практичної конференції 10 листопада 2006 р. – Павлоград: ЗПІЕУ, 2006. – 330 с.
4. Матеріали до доповіді Міністра освіти й науки України С.М.Ніколаєнка на підсумкової колегії Міністерства освіти й науки з питання “Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави й суспільства” (м.Харків 1-2 березня 2007 рік) // www.mon.gov.ua
5. Сучасні педагогічні технології у вищій освіті: Зб-к матеріалів I міжвузівської науково-педагогічної конференції. – Павлоград: ЗПІЕУ, 2007. – 110 с.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2007 р.